

En brännvinsupares lefnad och död : sann händelse, tecknad af en läkare

Wetterbergh, Carl Anton,

54 F Br.

WETTERBERGH, K. A.

Polit. ekbn.
Nykt
(31)
0

EN BRÄNVINSUPARES

LEFNAD OCH DÖD.

SANN HÄNDELSE,

TECKNAD

AF EN LÄKARE.

GÖTHEBORG,

C. M. EKBOHRNS OFFICIN.

1841.

EN STÄMPLAD BOK

FRÅN DEN 18 DE JUNI 1874

FRÅN DEN 18 DE JUNI 1874

FRÅN DEN 18 DE JUNI 1874

FRÅN DEN 18 DE JUNI 1874

FRÅN DEN 18 DE JUNI 1874

FRÅN DEN 18 DE JUNI 1874

Kungl. biblioteket

0 0000 000077646

I en af Sveriges medlersta provinser ligger den lilla, underbart vackra, sjön Klarvågen. Den är, liksom många af vårt lands insjöar, endast en utvidgning af ett flodvatten, som än med smalare, än med bredare yta slingrar sig fram till hafvet mellan bergen och skogarne. Sjön är därför lång och smal, med höga och bergiga stränder, hvilka äro bevuxne med mörka tallskogar, der och hvar skiftande af den unga hjörkskogens ljusare grön-ska och gyllene åkerfält, hvilka på strandsluttningarne utbreda sig som en karta. På en udde vid denna sjö ligger ett snyggt bondhemman, som kallas Ryd, derföre att det ännu i mannaminne uppröjdes i skogen af en bonde, vid namn Esbjörn Nilsson.

På mina embetsresor tog jag, så ofta tiden det tillät, in till denne ärlige och raske gubbe, som genom omtanke och eget arbete skapat sig sitt lilla jordiska paradisk.

Esbjörn var, då jag först lärde känna honom, redan omkring 60 år gammal; men likväl frisk och kry, som en yngling. Ännu arbetade han sjelf med sitt folk på åkren, i ängen och skogen. Jag fann honom aldrig sysslolös och aldrig modfälld; på hans ärliga,

väderbitna ansigte lyste alltid en lugn glädje, och i hans blickar en glad tillförsigt till Honom, från hvilken all god gåfva kommer, och som välsignar så väl en bondes som en konungs mödor.

En sommardag, för omkring tio år sedan, besökte jag min gamle vän, Eshjörn Nilsson på Ryd. Gubben välkomnade mig med ett ärligt handslag. "Guds frid, doktor," sade han, "är doktorn nu ute igen på bygden. Hvar är nu sjukt? Stig in, Herr doktor, fortfor han vänligt och slog mig på axlen, "det är så roligt när någon kommer till gubben på Ryd och ser till, hur han har det." — "Ingen krok i ärtäkern, fader Eshjörn," sade jag, "en god väns gård är alltid i vägen." — "Ja, Gud ske lof," sade Gubben, "att jag icke för sjukdom behöfver doktorn; jag är rask och frisk, och har aldrig quacksalfvat med mig. Jag tror, vet doktorn, att om man lefver ordentligt och icke öfverlastar sig med mat och dryck, arbetar i sitt anletes svett och der-till tror och hoppas på Guds nåd rätt innerligt, så står man ut med mycket, för hvilket andra gå under. Ett gladt och förnöjdt sinne är det förnämsta af allt. Nu börjar väl åldren allt att ta på mig; men, Gudi lof! jag har en son, min Pehr, som är ung och stark och har en rask och galant hustru, aldeles sådan som min salig Anna Greta."

När vi inträdde i den snygga stugan, der allt hade sin bestämda plats och allt var så renskuradt och blankt, mötte oss den gamles sonhustru, en ung och hygglig qvinna, bärande sitt årsgamla barr, en liten fet och knubbig gosse, på armen. "Se der," sade gubben, "är min lille juvel." Derefter tog han

gossen, som strök gubben öfver de grå lockarne och knäppte sina små armar om hans hals. "Pass på Doktor," fortfor den fryntlige gamle, "att pojkbyttingen här håller af farfar; tack, tack, min lille Gösta! Nu, Stina, skall du sätta fram någon ting åt oss! Han är min vän den här landsdoktorn; ty när något står illa till, kommer han och hjälper så godt en menniska förstår; bättre kan ingen göra det."

Den enkla anrättningen var snart färdig och framsatt på den snöhvita duken; men bränvin bestods icke, ty Esbjörn hade aldrig tålt denna dryck i sitt hus. "Det skulle," sade gubben, då vi satte oss till bords, "förefalla mången underligt att se en traktering utan bränvin; men maten smakar lika bra utan, bara man är hungrig; och arbetar man, så får man nog matlust utan någon aptitsup."

I det samma inträdde sonen, en vacker, starkbygd, omkring tjugofem år gammal bonde. Pehr steg fram och helsade på mig och sade med ett muntert smålöje: "Nej se på far, som tagit fram traktering och inte består doktorn en sup . . . det skall doktorn få af mig." "Nej tack, Pehr, jag super icke, ty ser du jag har god matlust ändå," svarade jag honom. "Ja så är det, Pehr," sade Esbjörn, "du lorde äfven lägga bort det der gemena bränvinet till maten! Af en liten gnista blir ofta en stor eld. Du vänjer dig så småningom, och så blir det till slut en fyllhund af dig." Sonen skrattade och försäkrade fadern, "att det icke skulle hafva någon fara med den saken." — "Det skall du icke trotsa på," sade gubben allvarsamt; "vår granne, Anders i Granhult, började alldeles som du: han var en lika beskedlig

gosse som du är, innan han började att supa brännvin; söp så der, hvad man kallar lagom, i början; men hur gick det sedan? Jo han söp upp gård och grund och dog i fjol vintras i ett dike vid landsvägen. — Så kan det gå flera.“ — ”Men, far,“ sade Pehr, ”ser ju, att jag aldrig tar mer än en liten sup till maten, och den gagnar mer, än den kan skada; eller hur är det doktor?“ — ”Deri mistar du dig Pehr,“ svarade jag, och om jag kunde riktigt förklara mig för dig, skulle du sjelf finna orsaken, hvarföre äfven den lilla, eller som man säger, oskyldiga, matsupen är skadlig.“ — ”Ja men,“ sade Pehr, ”att stärka matlusten kan väl aldrig skada?“ ”Denna fråga, min kära Pehr,“ svarade jag, ”bevisar att du endast lättsinnigt tänkt på saken, och jag vill derföre, så godt jag kan, förklara för dig, hvilka verkningar brännvinet har, äfven i liten mängd njutet; ty jag behöfver väl icke beskrifva för dig att brännvinsupandet är skadligt; derpå ser du beständiga bevis; — det är således endast om den såkallade apetitssupen som vi skola tala.“

”Om du tänker efter hvad brännvin egentligen, med afseende på dess verkan på människans kropp, är, finner du att det är ett slags medikament — ett konstgjordt medel, som uppväcker matlust, der den icke finnes förut, och, i större mängd njutet, förorsakar sömnhet, rus och slutligen fullkomlig sanslöshet. Endast af denna orsak är brännvin skadligt; ty det finnes väl ingenting skadligare, än att nyttja medikamenter beständigt. Om du vidare tänker efter, så har människan tvenne behof, som hon måste tillfredställa och hvilka mycket likna hvarandra, nämligen

hunger och törst; och matlust är ju ingenting annat än en måttlig hunger? Du vill uppväcka matlusten med bränvin; hvarföre vill du icke äfven uppväcka törsten med salt . . . ? Du skrattar, men om du eftertänker, finner du att matlusten infinner sig lika säkert då kroppen är i verkligt behof af föda, som törsten, då kroppen behöfver våta ämnen. Man behöfver i intetdera fallet nyttja några medel att uppväcka behöfvet. För alla sådana förättningar, som äro nödiga för lifvets bibehållande, har Gud i skapelsen nedlagt fallenhet. Du ser på vexterna, att hur du än vänder ett frö, när du sätter det, går dock roten nedåt och stammen sträfvar uppåt, dertill behöfves således ingen främmande hjälp, ty fröet hjälper sig sjelf genom den kraft, Gud förlänat det att utveckla sig och vaxa. Du ser vidare, att kreaturen icke behöfva något konstigt medel för att uppväcka matlusten, blott de få följa sin inre drift. Så är det äfven med menniskan: icke heller hon behöfver några konstiga medel för att njuta af lifvets största goda: helsan, och behöfver intet för att uppväcka matlusten. Du ser din hustru, ditt barn, ja till och med din gamle far, hafva god matlust och trifvas rätt väl, utan att smaka bränvin, och du kan väl finna, att Gud icke skapat menniskan, på det att hennes helsa och väl skulle bero af bränvinsbränningen, hvilket likväl vore fallet om bränvin vore nödigt eller nyttigt för att stärka matlusten. Men, min kära Pehr, bränvin är icke allena onödigt, utan äfven skadligt, då det användes för att öka aptiten. Jag skall också säga dig skälet dertill, så godt jag kan förklara mig för dig.

Hunger, eller matlust, som blott äro olika grader af samma behof, nemligen af fasta födoämnen, uppkommer alltid när magen är till en viss grad tom. Uti magen afsilas, genom små der befintliga rör, en skarp vätska, som vi kalla magsaft. Ändamålet med denna naturliga saft är den att smälta födan, hvilket också sker genom den skärpa, denna vätska innehåller; ty om hon icke hade denna egenkap, skulle maten förblifva oförändrad i magen och endast ruttna af värmen, men icke smältas och ombildas till en annan vätska, som kan blanda sig med blodet och gå genom ådrorna och sålunda nära hela kroppen, hvilket nu sker genom magsaftens skärpa och smältningsförmåga. Men äfven matlusten uppväcks genom denna magsaft, som, då den hunnit samla sig i tillräcklig mängd och icke har några födoämnen att yttra sin verksamhet på, retar på sjelfva magen, hvilken då, genom en känsla, som vi kalla hunger, ger tillkänna att kroppen behöver föda. Du förstår således, att man icke behöver reta aptiten, emedan denna af sig sjelf uppväcks, när det finnes magsaft i nog mängd att kunna smälta näringsmedlen. Den naturliga matlusten är tillfredsställd, när man ätit så mycket, som den i magen afsilade matsaften kan smälta; äter man mindre, känner man sig ännu hungrig; äter man åter mera, blir man öfvermått och däst, emedan en del föda blir osmält. Man får då ondt under bröstet, "magskärfven faller ner," som man säger; man får halsbränna och sur smak i munnen — allt bevis på att maten icke smälter, utan surnar. Matsupen retar magen ungefär på samma sätt som magsaften och

ökar således matlusten; men han bidrar icke att smälta maten, utan är en falsk vän, som väl lockar oss till en handling, men som icke deltar i dess verkställande, utan öfvergifver oss, när vi behöfva honom. Det är derföre man så snart blir tvärmätt, när man retat matlusten medelst förtärande af bränvin, och detta är vidare orsaken, hvarför den, som vant sig vid måltidsbränvin, småningom måste öka på med suparne, till dess han tar sig en sådan nästan mellan hvarje munsbitt. Aptiten varar icke längre för den stackaren — och på detta sätt blir han slutligen en drinkare, som mister all matlust och lefver endast af bränvin, till dess sjukdomar och elände sluta hans usla lif.”

”Ja, sade Pehr, jag begriper så der temligen doktors mening. Det hänger nemligen så tillsammans, att man icke bör äta oftare, eller mera, än den naturliga saften i magen det fordrar, och detta behof kallas matlust.“ — ”Du har förstått mig ganska rätt“ sade jag, ”och säger mig väl icke nu, att aptitssupen är oskyldig, då du inser att han både är onödig och skadlig.“

”Åh ja,“ sade Pehr, ”visst kan jag lägga bort supen; men den kan likväl inte vara så farlig, då man ser både herremän och bönder supa bränvin till maten och det oaktadt bibehålla helsan. Mycket öfverdrifves i den saken också, och med förlof — doktorn gör den allt farligare än den är.“

”Så ser det ut,“ svarade jag, ”men jag skall likväl visa dig, att det icke så förhåller sig. Vi vilja taga ett bevis från ett likartadt fall. Du kan ju icka neka, att mercurium, eller så kalladt rättkrut,

är ett förfärligt gift, och likväl har det funnits och finnes människor, som småningom vant sig att förtära deraf så mycket, att tio andra personer skulle dö deraf; men derföre är likfullt mercurium ett farligt gift, och det är hvars och ens skyldighet att varna för bruket af detsamma. — Så är äfven förhållandet med bränvin. Många vänja sig dervid och bibehålla det oaktadt till utseendet helsan; men derföre veta vi icke om ej dessa människor, i händelse de afhållit sig från bruket af bränvin, hade varit friskare och starkare än de nu äro. Hvad vi veta, är, att tusende andra misslyckats vid försöket och blifvit till kropp och själ förderfvade. Och vet väl du förut, till hvilket antal du sjelf hör?“

Pehr tyckte hafva blifvit öfvertygad om det skadliga i bränvinssupandet, och då jag en stund derefter reste, klappade den redlige fader Esbjörn mig på axlen och sade: ”Tack doktor! Gud gifve att Pehr komme att besinna den fara, hvori han sväfvat! Jag är så rädd för det der bränvinstyget, att det förefaller mig liksom om den onde sjelf kommit i huset, när jag ser bränvinsflaskan glimma mig till mötes på något ställe i detsamma.

* * *

Jag hade icke på längre tid besökt min redlige Esbjörn på Ryd, ty mina vägar hade icke legat ditåt, då min gamle vän helt oförmodadt vid ett marknadstillfälle helsade på mig i min gård i staden. Jag välkomnade den gamle ärevördige mannen, hvars eljest öppna och glada blick nu utvisade ledsnad och sorg. ”Hvad felas?“ frågade jag forskande och såg dervid den gamle vännen i de trofasta ögonen.

”Ni är icke glad och lugn, fader Eshjörn; det ser jag på er; det är något som grämer er, eller skulle ni väl hafva blifvit sjuklig sen vi sist träffades.“ — ”Nej Herr doktor,“ sade han, och ett par klara tårar glänste uti ögonhåren, ”nej Herr Doktor! jag är frisk till kroppen; men se själen lider jag har också mina bekymmer ”det doktorn,“ fortfor han och satte sig bredvid mig, ”det doktorn sade Pehr, fruktar jag har icke gjort stort gagn. Sedan satan en gång slagit sin klo i en fattig menniska, har hon svårt att slita sig lös igen. Jag fruktar mycket att Pehr super bränvin. Han vill icke bekymra mig, stackars gosse, så att jag aldrig får se det; men, men han är i bland så underlig af sig. Full är han vist icke, ty han sköter väl sitt arbete; men det står likväl aldrig rätt till med honom. Jag har nu kommit till doktorn för att söka råd och bot. Finnes det väl något medel mot fylleri?“ — ”Tyvärr icke,“ svarade jag, ”utan en fast föresats, att aldrig smaka denna förderfliga dryck. Tala derföre vid Pehr, fader Eshjörn! Han håller af er och han skall säkert lyda edra råd; det som talas af hjertat, tränger ock till hjertat,“ — det har jag ofta erfarit.“

”Det har jag redan gjort,“ svarade gubben, ”och då blir Pehr ledsen och lofvar mig att aldrig smaka det förgiftet. Han är alltid då så flitig och stilla några dagar; men så snart han råkar mjölnardrängarne vid Tannsta qvarnar, så är det slut med de goda föresattserna, och så börjas det gamla igen. Han liksom blyges för sin gamla far, den stackars gossen. Men finnes det verkligen icke något råd? man säger dock att sådant kan botas.“

”Nej, käre fader Eshjörn, fyllerilasten kan likalitet botas med medikamenter, som andra synder och svagheter, i hvilka menniskan faller. Man har väl föreslagit många medel; men inga hafva hulpt, utan en fast vilja. Ni har väl hört att bränvin-supare genom en sugning i magen liksom tvingas att supa. Mot denna sjuklighet har man ett temligen godt medel, nemligen en sorts trädspånor, som köpas på apotheket och kallas Quassia. Af dessa trädspånor tar man en nypa full och låter draga öfver natten med ett kvarter varmt vatten; detta silas sedan så, att spånorna komma ifrån, och af detta thé dricker den sjuke hvarje morgon på fastande mage en liten thekopp full. Det är mycket häskt och stärker småningom magen, så att den besvärliga sugningen upphör; men ni finner väl att detta endast hjälper, när drinkaren sjelf vill omvända sig och förmår låta bli att supa. Det beror således ändå alltid på den fasta viljan. Denna är beklagligtvis allför sällsynt, och derföre hjälper sällan något medel. Desutom är det icke nog, att blott då och då nyttja det; man bör hålla uti en tid dermed, och dertill har nästan aldrig någon drinkare ihärdighet nog. Försök derföre att tala vid Pehr! Visa honom hela eländet af en drinkares lif och bibringa honom en fast föresats att afstå från sin onda vana! Det är det säkraste medlet.“

”Gud tröste mig, arme man!“ sade den ärlige Eshjörn och skakade på de grå lockarne, ”Gud tröste mig, ty Pehr är så svag i sina föresatser, att jag fruktar mig icke kunnas lyckas i mina bemödanden att råda honom till det rätta.“

Jag sökte, så godt jag kunde, trösta den beklagansvärde fadren, som så tydligt såg, huru hans son steg för steg nalkades förderfvets afgrund, utan att kunna hålla honom tillbaka; men min tröst saknade öfvertygelsens kraft och den verkade derföre icke på den gamle, som nog märkte min goda mening, men äfven insåg, på huru svaga grunder mitt hopp om Pehrs förbättring stödde sig.

*

*

*

Tre år hade förflutit, och jag hade blott sällan under denna tid besökt Ryd, der emedlertid allt ännu syntes vara på den gamla foten. Sjelfva gubben Eshjörn hade småningom blifvit van vid tankan att hans son förtärde bränvin, och denne tycktes icke öfverdrifva bruket af detta förföriska fluidum.

Sent en vinterafton hörde jag en släde komma in på min gård i staden. Det var ett bud från Eshjörn på Ryd, med begäran att jag genast skulle komma, emedan hans son Pehr blifvit häftigt sjuk, och äfven sonsonen var i fara. Jag visste, huru mycket den gamle älskade sin son, oaktadt alla hans fel, och att hans lilla sonson, med hvilken han bortjollrade de långa qvällarne, var hans ögonsten; jag reste derfor genast. Vid framkomsten till Ryd, hvilken inträffade mot morgonen, mötte mig den ärlige Eshjörn i förstugudören; hans grå lockar fladdrade kring hans hufvud för vintervinden och de trofasta ögenen glänste af tårar. — Han fattade min hand, som han innerligt tryckte i sin: "Välkommen Herr doktor!" sade han; "ni är en vän i nöden. Hjelp oss nu! hjälp min stackars Pehr och min lilla kära

gosse, min lilla juvel! — Pehr är mycket sjuk, men gossen slumrar så godt, att jag vill hoppas det han är bättre, när han vaknar.“

”Jag vet icke, hur det kom sig, men jag bad gubben förut visa mig den lilla gossen. Det anade mig, oaktadt jag icke kände sammanhanget, att han snarast behöfde hjälp. Jag fördes därför in i förstugukammaren till barnet. Der satt gossens mor och vakade bredvid sängen; barnet låg i en snarkande sömn. ”Hvad är detta?“ sade jag, då jag några ögonblick betraktat gossen, ”hvem har slagit barnet?“ — ”Ack jo,“ sade Esbjörn, min staccars Pehr, som annars håller så mycket af lillgossen, slog honom i hufvudet i sin yrsel.“ — De tunga, korta, snarkande andedragen; den dödliga sömnen, ur hvilken han ej stod att väcka; en intryckt del på pannbenet — allt gaf tillkänna, att den lille snart hade kämpat ut. — ”Hur går det med honom?“ frågade den gamle Esbjörn och modren nästan på en gång. —

”Mina vänner,“ yttrade jag, rörd öfver det hårda slag, jag måste gifva dem, ”Gud har funnit behag i det oskyldiga barnet denna sömn är hans sista, och innan middagen har han slutat och är hos Gud, för att rödja rum för er, fader Esbjörn, och alla andra, hvilka, såsom barn, med fridsamt sinne och förtröstan vandra hädan.“ — ”Måste gossen dö?“ frågade den gamle och fattade mina händer, ”kan ingenting hjälpa honom? — ”Nej,“ fader Esbjörn, numera intet; kanske om man genast satt en mängd iglar på hufvudet, att det kunnat vara något hopp; nu är allt sådant ute.“ — ”Det var hårdt, mycket hårdt,“ hviskade den gamle och böjde sig ned öf-

ver det i dödssömnen hvilande barnet; "farväl således, min lille Gösta," sade han sakta, "du var mitt hopp, min ålderdoms tröst; men det är så Guds behag" Den gamla reste sig derefter upp; ett eget förklaradt uttryck låg i den blick, som han rigtade mot höjden. — "Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrans namn!" läste han högt och med sammanknäppta händer. Så skall också du säga, Stina," upprepade han; "Gud älskade det barnet, och nu kommer det till en Fader, som älskar det mera, än jag och du en fader, hvars barn äfven vi äro, om vi söka honom såsom barn. — Se så, doktor, låtom oss nu gå in till den stackars Pehr, som i sin yrsel förorsakat denna förfärliga olycka! Gud skydde hans förstånd, om han någonsin får det tillbaka och får veta sammanhanget!"

Vi gingo in i hvardagstugan, der Pehr satt halflädd framför en brasa, som klart lågade i spisel. Han stirrade med mörka, ihåliga blickar framför sig i elden. När han fick se mig, fattade han min hand; hela hans kropp darrade, och handen kändes fuktig af svett. "Jaså, det är doktorn," sade han med ett stammande och brådslande uttal; "kommer han hit för att föra bort mig? Intet rådde jag för, att jag slog lillgossen min i hufvudet med vedträdet; jag tyckte, att det var en liten djefvel, som stod och grinade åt mig; men det var ett misstag? Se der är han! ser doktorn, der borta, under bordet Ja grina du och se råttorna Vet doktorn någon bot mot råttor? de springa öfver allt; hu! nu komma de allihop I detsamma sprang den galna menniskan upp och

skyndade mot dörren. En dräng och gamle Eshjörn höllo honom tillbaka. "Hvad skola vi göra?" sade Eshjörn, i det de åter förde Pehr fram i rummet, "han vill springa i brunnen för oss." — "Sitt ner Pehr," sade jag allvarsamt, "och säg mig, hur det är med dig!" Han lydde, hvilket merändels alltid är fallet med sådane sjuke, om man lugnt, men med fasthet tillsäger dem något. Han satte sig, lade händerne i kors och såg ned rätt framför sig; men hastigt kastade han en mistänksam blick mot sidan och slog till med handen i luften. "Hvad slår du efter?" frågade jag. Han såg misstänksamt och oroligt på mig, men teg. — "Hvad slog du efter Pehr, frågade jag ånyo. "Åh det var ingenting," svarade han och skrattade kort och vildt, "jag är emellanåt så underlig och ser en hop saker men det är bara inbillning; jag tror inte på alltihop, hvad de hviska i örat på mig." — "Hvad? hvilka de?" frågade jag. "Åh ingenting; jag är Gudskelof icke galen; jag vet nog hvad jag gör och säger "Hör du, Pehr," sade Eshjörn, "tag ditt förnuft till fånga! här finnes ingen annan i rummet, än jag, doktorn och drängen; det måtte du väl se." Pehr kastade en hastig blick på sin far och tystnade. Han satt nu en stund tiggande och tuggade på läpparne; då och då förde han de darrande händerna uppåt pannan, liksom för att stryka undan håret; emellanåt plockade han på skjortärmarne och på en fläck, som han varseblef på sina kläder, och kastade derunder oroliga och misstänksamma blickar på oss. — Att få honom till att tala var omöjligt.

"Kan Pehr bli klok igen och kan han genomgå

delta?" frågade Esbjörn mig en stund derefter med bekymrad uppsyn. "Jag är beredd på allt; är det så, att Pehr måste följa sin lilla gosse, så säg! jag är beredd att höra det värsta." — "Nej, käre fader Esbjörn," svarade jag, "Pehr blir nog bra igen." — "Hvad är det för sjukdom, doktor," frågade då Esbjörn; det måtte likväl vara en mycket farlig sjukdom, som så kan förvirra min stackars Pehrs förstånd?"

Jag tvekade mycket om jag borde säga Esbjörn sjukdomens rätta natur; men han var enträgen, och jag sade slutligen: "Jag vill vara upprigtig emot er, fader Esbjörn, ty jag vet, att det är bättre att fullt ut känna sin olycka, än att blott känna den till hälften. Jag skall därför säga er sanningen, fastän den är ett nytt sorgebud. Pehr är en drinkare — en sådan, som har supit i tysthet, litet och beständigt, och hans sjukdom är så kallad bränvinsyrsel. Den visar sig på detta sättet man kan icke misstaga sig derpå. Det der oroliga och misstänksamma i alla hans rörelser; sömnlösheten, hans orediga syn, som gör att han tycker sig se en mängd saker, hvilka icke finnas; den stundtals återkommande ångren, som utbytes mot ett vildt skratt; detta sväfvande mellan förnuft och vansinne; denna darrning i kroppen; detta oroliga plockande med fingrarna, — allt tillsammanslagdt bevisar, att Pehr är angripen af bränvinsyrsel, eller, såsom man äfven kallar det, delirium tremens Bränvinet är orsaken till allt."

Under detta mitt tal hade Esbjörn nedlutat sitt hufvud i handen; när jag slutat, sade han: "Evige Gud och Fader! Äfven detta! Det var ändå det

fasansvärdaste af allt. Han är sitt barns mördare genom sina egna laster; det är således förbi oss emellan Jag har icke mera något barn och intet barnabarn heller!“ tillade han, under det han med möda återhöll de frambrytande tårarna. Lill-gossen råkar jag dock en gång hos Gud; men min son, min son råkar jag aldrig, aldrig hos honom. För drinkare och dem, som icke vakta sig för svalg och dryckenskap, finnes intet samlingsrum derofvan. O, Gud! der träffar jag icke min arme, olycklige Pehr.“

Jag vistades på Ryd i tvenne dagar, och genom lämpliga medel blef Pehr bättre. Då han tillfrisknade frågade han efter sin lilla gosse; men vi vågade icke omtala, att han redan var död.

”Kanske,” sade Esbjörn till mig, då jag reste, ”kanske den förskräckliga händelsen med vår lillgosse skall återföra Pehr på rätta vägar ”kanske det var en Guds tuktan, ett medel till hans återförande från den förderfliga bana, på hvilken han i sin säkerhet vandrat.

Denna sista tröst ville jag icke beröfva den olycklige gubben, ehuru jag nästan helt och hållet miströstade om drinkarens förbättring. Omvändelsen måste komma inifrån; måste uppspira från själen; men — drinkarens själ är förmycket försöfjad för att kunna känna bättringens ånger. Det behöfves styrka för att kunna bättra sig.

*

*

*

En sann ånger bevisar sig genom bättring; men en blott skenbar flygtig ånger genom försämring. Menniskan har, för att undfly syndens bittra följder

endast tvenne medel att välja, nemligen att antingen helt och hållet öfverlemna sig åt Gud och i allt söka efter rättfärdighet inför honom, som ransakar hjertan och njurar, samt nalkas honom med ett ångerfullt och förtröstande sinne, då den barmhertige fadren lättar den tunga bördan och förlåter sitt vilseförda men ångrande barn — eller också måste hon helt och hållet öfverlemna sig åt sina onda böjelser, häda allt heligt och sjunka allt djupare och djupare ned i förderfvets afgrund; ty då döfvar hon, åtminstone för några ögonblick, sin själs ångest och tycker sig lättad. Men syndens matk ligger ändå och gnager sig allt mer och mer in i hjertat, och ju djupare han fräter, desto djupare måste menniskan falla, till dess lifvet en gång upphör, och hennes själ onslutes af det eviga mörkret.

Så var äfven förhållandet med Pehr. Det gick icke som hans redliga far hade hoppats: Pehr valde icke den goda vägen, utan dränkte ångren öfver sitt mördade barn i bränvinsfloden. Han lyckades äfven så som sådane uslingar alltid lyckas — gick snart i ett beständigt rus; föraktade allt, hvad som förr varit honom heligt, och hatade allt, hvad som för varit honom kärast på jorden.

* * *

Vintren efter mitt sista besök, kom jag en afton åt samma trakt och ämnade, att öfver den tillfrusna Klarvågen fara upp till den gamle Eshjörn. Den hederlige gubben behöfde nu tröst, och det var därför jag ville till honom, fastän allt förändrats och blifvit sorgligt i det fordorn så glada och trefliga huset. När jag kommit ungefär midt på sjön (det

var då i skymningen) mötte jag Esbjörn, som blott var klädd i de tunna hvardagskläderna. Hans ansigte var förställdt och en blodig fläck syntes på den gamles annars alltid så rena och öppna panna.

"Välkommen, Herr doktor!" sade gubben, i det han lade sin hand på min axel och såg mig sorgset i ögonen. "Vänd dock om," fortfor han, "och låt mig åka med till byn på andra sidan! Deruppe i Ryd är det icke värdt att doktorn tar in." — "Huru då, fader Esbjörn," frågade jag, ehuru jag redan anade orsaken till hans varning. "Jo doktor: det är skam att omtala det, men Pehr har kört sin gamla far och sin hustru ur huset och sitter nu och super som bäst ihop med ett par vandrande gesäller och Tannsta mjölnardrängar. Då jag ville föra honom till förnuft, slog han mig i hufvudet, och det hade väl gått mig som lillgossen i fjöl, om icke sonhustrun fattat honom i armen och afvändt det mig tillämnade dräpslaget. — Då bröt hans ilska ut mot henne; men hon sprang undan, ty hon är ung hon, och han sprang efter. Under tiden hann jag att skynda mig undan, sådan jag gick och stod, och på det sättet kom jag ut på sjön." — "Han slår sin far," sade jag rysande, i det jag gjorde plats för den gamle i släden. "Ja," sade gubben, "det gör han visst; men han vet icke till sig; han är numera beständigt full, och vill på det sättet döfva sin ånger öfver gossens död; mig hotar han nu beständigt för att få penningar till bränvin, och hans supbröder, Tannsta-drängarne, reta upp honom ännu mera. — Jag törs icke längre vara hemma i huset. Pehr lånar ständigt penningar af Tannstafolket, och

när jag en gång faller undan, som icke kan dröja länge på detta viset, så rå de väl för det mesta om gården, ty nu locka de i fyllan och villan af honom skuldsedlar, på vida större summor, än han får, och dessa sedlar ställas utan tvifvel på innehafvaren, eller till ordres, som det också heter, hvilket är dylika bedragares vanliga knep; men som han i sitt olyckliga tillstånd icke inser eller bryr sig om att inse.

En tid efter detta sammanträffande erhöj jag underrättelse, att min gamle redlige Esljörn låg illa sjuk. Opå kallad reste jag då till honom till Sjöboda by, dit den gamle flytt undan för sin brottslige son. Jag fann den redlige gubben liggande, lugn och fridfull, med händerna sammanknäppta till bön öfver det i dödsarbetet rosslande bröstet; ett barnsligt fromt hopp lyste utur hans ögon; han smålog vid mitt inträde, men kunde icke tala; klockan tolf om natten inslumrade han för evigt.

På återvägen andra dagen for jag förbi Ryd, der allt såg förfallet ut. Dörren till huset var tillbommad; den eländige egaren var icke hemma, och hans stackars hustru hade flyttat hem till sina föräldrar: det fanns ingen der. Då jag for förbi Tannsta qvarnar, som voro belägna omkring en half mil derifrån, hörde jag sång och skral från mjölnarstugan; jag förmodade genast, att Pehr skulle vara der och gick därför in, för att se hvad verkan underrättelsen om hans fars död kunde hafva på den usla människan. Jag steg sakta in i rummet, som fördunklades af en tjock tobaksrök. Man märkte mig icke der jag stannade nere vid dörren. Jag såg fyra personer sitta omkring ett bord och spela kort; en

half tömd brännvinsflaska, ett fötlöst glas och ett the-fat med några sockerbitar syntes äfven på detsamma. Pehr var en af de spelande. Hans ansigte var uppsvullet och rödbrusigt; håret hängde oredigt omkring hufvudet, och ögonen, hvilka tycktes vara liksom utskjutna ur sina hålur, sågo matta och glasaktiga ut; han var som vanligt drucken. "Ni ska få se, pojkar," sade han slutligen, "att det skall bli annat kallas, när snålgubben vänder näsan i vädret. Då ska ni komma till Ryd och supa för glatta laget; för då gubben dör, är jag fri och kan göra som jag vill och slipper gå och se på hans sura uppsyn ha-ha-ha! Gubben har aldrig tålt brännvin ha-ha-ha Tag hit en liten halfva! jag är så torr i halsen." Pehr fick sig en full sup, som han hällde i sig. — Jag steg nu fram. "Hör du Pehr," sade jag (den rusige såg upp på mig) "Din far är nu död, och du får lefva som du vill. Han har gått dit upp," fortfor jag och pekade mot himlen, "dit upp till Gud." Pehr stirrade endast på mig. Till slut sade han: "Jaså, det var likaså godt det; nu ska ni få se hvad Pehr Esbjörnsson duger till Ro hit med en sup till! Se så! jag ger både far och doktorn der på båten — skål, gutår!"

Djupt nedslagen lemnade jag detta förderfvets hemvist. Jag erinrade mig ännu lifligt denne samme Pehr Esbjörnsson som en hyggelig och beskedlig gosse, och nu var han uslare, än det föraktligaste kreatur. En af Tannstadrängarne följde mig ut. "Herrn skall icke rätta sig efter honom," sade han med ett falskt grin. "Pehr är alltid sådan, när han fått litet i hufvudet — fast nu är han aldrig nykter, det

svinet.“ — Det var en af den olyckliges förförare, eller så kallade vännar, som talade sålunda om honom.

* * *

Efter detta uppträdde försökte jag, att ur min själ utplåna minnet af Ryd, ty det smärtade mig djupt, när jag påminde mig det fordom så lyckliga huset förbytt i en fasans och eländets boning: jag tyckte mig höra den lilla gossens dödssnarkningar, den lidande gubbens suckar och den förlorade sonens vilda skratt. Småningom lyckades det mig äfven att glömma detta, och jag hade icke på länge tänkt på Rydsboarne, då en eftermiddag den vid länsåktet anställde fångvaktaren steg in i mitt rum och bad mig omma upp i arresten för att se om en karl, som blifvit bysatt för skuld och som önskade få tala vid mig. ”Hvad heter han,” frågade jag. ”Han heter Pehr Eshjörnsson och har förut bott på ett bondhemman, som kallas Ryd,” svarade fångvaktaren. De gamla minnena uppvaknade nu hos mig på en gång; jag såg för mig en arm människa, som mördat sitt barn och lagt sin far i grafven; som förlorat allt, hvad han egt, och nu kämpade med nöden inom ett trångt fängelse. ”Han behöfver tröst,” sade jag för mig sjelf; ”han behöfver hjälp,” sade jag, och följde med budbäraren.

Sedan fångvaktaren under mycket buller med sina stora nycklar vridit omkring ett af låsen, öppnades dörren, och jag kom in i ett litet trångt fängelse med galler för fönsterna. — Pehr Eshjörnsson satt på sängen; han var sig icke mera lik: ansigtet var gulblekt och svullet, och då han fäste sina tårade, matta ögon på mig, ryste jag tillbaka af fasa.

”Känner doktorn igen mig?“ frågade han med hes, hostande röst; ”det var längesedan vi sågo hvarandra. Ack, om doktorn kunde hjälpa mig! Jag plågas förskräckligt . . . Jag måste alltid sitta så här, ty om jag lutar ner hufvudet, vill jag qväfvas. Magen är så svullen och den tyckes liksom vilja spricka . . . Ack hjälp mig arma menniska, om doktorn kan!“ Jag undersökte hans tillstånd, men fann intet hopp om räddning: det var försent, och jag skakade blott tvislande på hufvudet. ”Ja, doktor,“ sade han, så här kan svält och köld gå åt en stackare. Sedan Tannsta-mjöltnaren tagit ifrån mig gården, så har jag icke haft tak öfver hufvudet, och så blef jag förkyld.“ — ”Du misstar dig, Pehr,“ sade jag, ”det är bränvinet, som gjort dig så usel; det är af bränvin du fått dig vattsoten, och genom bränvin kommer du att sluta din lefnad.“ — ”Åh ja,“ sade den sjuke, ”allting skylla de på bränvinet; hade jag blott bränvin skulle jag nog blifva bättre; men jag har nu ingenting Det der Tannstafolket har prejat och bedragit mig och narrat mig, när jag var full, att gifva ut löpande skuldsedlar Men får gå, sa’ Trasman! Bara jag blef frisk igen, hade det ingen nöd.“ Här afbröts den olycklige af en häftig hosta.

Jag lemnade honom och hade funnit hvad jag väntat: brist på ånger, äfven vid grafvens brädd. Jag har sett det ofta hos sådane. Jag besökte honom derefter flera gånger, men intet medel ville hjälpa. Den sjuke var förtviflad och förbannade allt, utom sin förflutna lefnad. En dag, då jag besökte honom, var han likväl lugnare; oaktadt sina plågor var han pratsam och munter. ”Doktorn skall få se, att jag

kommer upp igen, bara benen bli litet smalare och buken blir tom och bröstet lättare“, sade han. Jag förstod i början icke orsaken till denna hastiga förändring af hans sinnesstämning, helst hela hans utseende förkunnade, att han icke hade många dagar kvar att lefva. Jag blef dock snart upplyst härom, när jag, vid en rörelse på täcket, fick se halsen af en butelj, som han gömt under detsamma. Han hade fått bränvin, och hans mod och förtröstan hemtades ur flaskan. Jag sade intet: hvarföre skulle jag ock beröfva honom hans sista tröst? Han hade tillbytt sig bränvin mot några klädespersedlar; detta fick jag sedermera veta.

Några dagar derefter kom fångvaktaren en morgon in i den fångnes rum. Denne låg framlutad i sängen, med ett af sina strumpeband, som blifvit fästadt i en spik på väggen, snärjdt om halsen: han hade om natten, i ett anfall af förtviffan, samvetsånger och plågor, afhändt sig lifvet, hade dödt en sjelfspillings död . . . Bränvinsflaskan låg tom bredvid den döde; han hadetömt henne till sista droppen.

Natten derefter nedgräfdes hans lik i skogen; ingen sörjande beledsagade hans stoft; ingen bön lästes vid hans förtidiga graf; ingen tår fälldes på hans mull. Hans fordna supkamrater skrattade, när de fingo höra omtalås hans ömkliga död. Men huru går det med honom deruppe inför Guds dom, med honom, som belastat sig med svalg och dryckenskap, förstört sin egendom, mördat sitt barn, fördrifvit sin hustru, gifvit sin far dödssorg och slutligen vandrade hädan som en sjelfmördare? Vi fråge förgäfves, ty grafven ger icke något svar. Allt hvad vi vete, är att så lefde och dog en Bränvins-supare.
